

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.5+342.56

А. Л. БОРКО,кандидат юридичних наук, доцент,
суддя апеляційного суду Херсонської області

ПІДСТАВИ І ПОРЯДОК ЗВІЛЬНЕННЯ СУДДІ З ПОСАДИ ЯК ГАРАНТІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ

Виконано аналіз адміністративно-правового регулювання підстав і порядку звільнення судді з посади як гарантії незалежності суддів, визначено сутність та особливості припинення повноважень судді, а також обґрунтовано пріоритетні напрямки вдосконалення механізму звільнення судді з посади. Аргументовано, що порядок звільнення з посади судді, так само як і механізм її зайняття, становить одну з ключових гарантій незалежності та незмінюваності суддів. Встановлення об'єктивних підстав і прозорості правової процедури припинення повноважень судді, її достатнє адміністративно-правове забезпечення створюють умови для належного виконання суддями своїх професійних обов'язків. Наголошено, що в більшій мірі інтересам гарантування статусу суддів в Україні відповідатиме конкретизація випадків порушення суддею присяги та їх чітке юридичне формулювання, що сприятиме спрощенню порядку підтвердження факту порушення суддею присяги, а також недопущенню необґрунтованого звільнення з посади судді.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, підстава, порядок, припинення повноважень, звільнення з посади, суддя, гарантії незалежності суддів.

Першочергове значення для забезпечення законності та ефективності судової діяльності має формування високопрофесійного суддівського корпусу, в основу якого покладений адміністративно-правовий механізм зайняття посади та звільнення з посади суддів. У той же час на сьогодні існує потреба більшого гарантування незалежності і незмінюваності суддів, що виявляє недосконалість існуючого порядку припинення повноважень судді. З огляду на це, в контексті вдосконалення статусу суддів в Україні і вбачаються актуальними питання адміністративно-правового регулювання механізму звільнення судді з посади.

Зазначимо, що деякі аспекти набуття та припинення повноважень судді вже розглядалися такими вченими, як В. С. Єгорова, А. М. Марцинкевич, Л. М. Москвич, О. К. Намясенко, С. В. Прилуцький, Л. В. Скомороха та ін. Разом з тим ці дослідження здебільшого розкривають лише загальні засади звільнення з посади судді поза комплексною характеристикою адміністративно-правового регулювання статусу суддів в Україні, що на сьогодні має враховувати останні реорганізаційні зміни у сфері судоустрою. Саме тому метою нашої роботи є аналіз адміністративно-правового регу-

лювання підстав і порядку звільнення судді з посади як гарантії незалежності суддів, визначення сутності та особливостей припинення повноважень судді, а також обґрунтування пріоритетних напрямків вдосконалення механізму звільнення судді з посади.

Передусім, відмітимо, що порядок звільнення з посади судді, так само як і механізм її зайняття, становить одну з ключових гарантій незалежності та незмінюваності суддів. Встановлення об'єктивних підстав і прозорості правової процедури припинення повноважень судді, її достатнє адміністративно-правове забезпечення створюють умови для належного виконання суддями своїх професійних обов'язків. При цьому гарантується відсутність впливу на суддю через можливість його незаконного звільнення та правомірна діяльність повноважного судді, невідповідність особи якого встановленим вимогам до судді чи відповідне порушення чинного законодавства невідворотно має призводити до припинення його повноважень.

Підстави звільнення з посади судді закріплюються на конституційному рівні ч. 5 ст. 126 Конституції України [1] і визначають найбільш суттєві об'єктивні та суб'єктивні обставини, настання яких несумісне з подальшим

виконанням суддівських повноважень. І, пердусім, слід вказати таку підставу, як закінчення строку, на який обрано чи призначено суддю, що стосується суддів, призначених вперше, і суддів Конституційного Суду України. Ця підстава втрачає свою актуальність в частині суддів судів загальної юрисдикції у разі переходу до одноступеневої системи зайняття посади судді (тобто призначення їх одразу безстроково), як це передбачається проектом змін до Конституції України [2]. При цьому звертаємо увагу, що закінчення строку повноважень судді, втім так само як і смерть чи досягнення особою граничного віку перебування на посаді судді, є цілком об'єктивним і зрозумілим фактом, що не потребує особливої юридичної верифікації органом, який обрав або призначив суддю, а тому задля спрощення адміністративної процедури може бути підставою не для звільнення з посади судді, а автоматичного припинення його повноважень.

Тут також можна погодитись із пропозицією О. К. Намясенко [3, с. 6] щодо забезпечення правонаступництва у Конституційному Суді України шляхом продовження службової діяльності суддею, строк повноважень якого закінчився, до набуття повноважень його наступником. Такий підхід знайшов своє відображення і у проекті змін до Конституції України [2]. Вважаємо його прийнятним саме щодо Конституційного Суду України (а не судів загальної юрисдикції) з огляду на специфіку його формування та повноважень, а також місце і значення у державі, що вимагає насамперед узгодженості та стабільності функціонування єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні.

Крім цього, проектом змін до Конституції України [2] передбачається й підвищення граничного віку судді, досягнення якого є підставою припинення його повноважень, із шістдесяти п'яти до сімдесяти років. Таке підвищення граничного віку для судді слід розглядати в контексті аналогічного підвищення мінімального віку для кандидатів на посаду судді за вказаним проектом змін до Конституції України. Збільшення максимального віку перебування на посаді судді до сімдесяти років свого часу передбачалось й відповідними пропозиціями в межах Проекту «Україна: верховенство права» Агентства США з міжнародного розвитку [4].

На рівні із цим Л. М. Москвич також пропонує встановити й граничний вік для претендентів на посаду судді [5, с. 12, 13], проте, як на нас, це призведе до необґрунтованого порушення рівності громадян у праві на зайняття

посади судді. Єдино прийнятним обмеженням тут може бути вимога, аби їх вік на момент набуття суддівських повноважень був менший за вік, досягнення якого є підставою для звільнення з посади судді. У будь-якому разі нормативне визначення граничного віку судді як підстави припинення його повноважень має зумовлюватись світовою практикою, загальним рівнем і тривалістю життя в країні, системою підготовки юридичних кадрів та станом здоров'я суддів.

Неможливість виконувати суддівські повноваження за станом здоров'я незалежно від віку виступає самостійною підставою звільнення з посади судді. Здійснення обов'язків професійного судді пов'язано зі значним розумовим і нервово-психічним напруженням, вимагає від особи постійної зосередженості й емоційної стійкості, що цілком логічно ставить не тільки перед кандидатами на посаду судді, але і вже діючими суддями вимоги до певного стану їх здоров'я. Насамперед йдеться про відсутність у таких осіб хронічних психічних або інших захворювань, що перешкоджають виконанню обов'язків судді. У той же час, з метою недопущення виконання суддівських повноважень особою, яка має захворювання, що перешкоджають виконанню обов'язків судді, й запобігання звільненню судді з посади через наявність в нього захворювань, що не перешкоджають виконанню обов'язків судді, першочерговим постає адміністративно-правове врегулювання вичерпного переліку захворювань, що протягом тривалого часу або постійно перешкоджають виконанню обов'язків судді. Також нами вбачається доцільним запровадження і нормативне визначення порядку обов'язкового щорічного комплексного медичного обстеження у спеціально відібраних медичних установах всіх суддів, за результатами якого й має вирішуватись питання продовження виконання ними суддівських повноважень. Лише у такий спосіб може реально гарантуватись відправлення правосуддя в Україні суддями, які є для цього достатньо здорові.

Відмітимо, що згідно з ч. 1 ст. 103 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [6] неможливість виконувати повноваження судді за станом здоров'я може підтверджуватись не лише відповідним медичним висновком, але й рішенням суду про визнання судді обмежено дієздатним або недієздатним. Раціональний підхід у цьому дійсно є, адже, виходячи з положень ч. 1 ст. 36, ч. 1 ст. 39 Цивільного кодексу України [7], в основу обмеженої

дієздатності та недієздатності покладено саме медичний критерій. Так, підставою визнання особи обмежено дієздатною виступає наявність у неї психічного розладу, який істотно впливає на здатність усвідомлювати значення своїх дій та / або керувати ними, а підставою визнання особи недієздатною – наявність хронічного, стійкого психічного розладу, внаслідок якого вона не здатна усвідомлювати значення своїх дій та / або керувати ними.

В. С. Єгорова [8, с. 7] пропонується визначення визнання судді обмежено дієздатним або недієздатним як самостійної підстави припинення повноважень судді. Проектом змін до Конституції України [2] на рівні з неможливістю виконувати свої повноваження за станом здоров'я визнання судді недієздатним (але не обмежено дієздатним) вже прямо передбачається як окрема підстава звільнення його з посади. Із цим не можна погодитись, оскільки у цьому разі медичний критерій недієздатності вже охоплюється змістом неможливості виконання повноважень судді за станом здоров'я. До того ж і у процесуальному плані визнання у судовому порядку судді недієздатним згідно з ч. 1 ст. 239 Цивільного процесуального кодексу України [9] має ґрунтуватись на результатах кваліфікованої судово-психіатричної експертизи, що дає підстави для звільнення з посади судді у зв'язку з неможливістю виконання суддівських повноважень за станом здоров'я значно раніше набрання законної сили рішенням суду про визнання такого судді недієздатним.

Натомість окремою підставою звільнення з посади судді могло би виступати визнання особи обмежено дієздатною з підстав, передбачених ч. 2 ст. 36 Цивільного кодексу України [7], а саме зловживання нею спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо, чим вона ставить себе чи свою сім'ю у скрутне матеріальне становище. Перелічені обставини самі по собі ще не вказують на неможливість виконання суддівських повноважень за станом здоров'я. Однак наявність у судді алкогольної, наркотичної чи іншої залежності не тільки шкодить авторитету судової влади, але й обґрунтовано ставить під сумнів здатність судді професійно здійснювати об'єктивний і неупереджений розгляд і вирішення справ, є додатковим фактором вчинення корупційних правопорушень тощо.

До інших конституційних підстав звільнення з посади судді також відноситься подання суддею заяви про відставку або про звільнення

з посади за власним бажанням й визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим. Звільнення з посади судді за цими підставами відбувається за в цілому не досить складної правової процедури на підставі особистої заяви судді або відповідного рішення суду. При цьому важливою гарантією статусу суддів вбачається обов'язкове попереднє з'ясування Вищою радою юстиції під час розгляду заяви судді про звільнення з посади за власним бажанням його дійсного волевиявлення та відсутності стороннього впливу на нього або примусу (ч. 2 ст. 31 Закону України «Про Вищу раду юстиції» [10]). Проте, як на нас, така перевірка Вищої ради юстиції має проводитись і під час розгляду нею заяви про відставку судді, подання якої так само могло відбуватись під тиском і не відповідати дійсному волевиявленню судді. Відзначимо, що з'ясування дійсного волевиявлення судді, який подав заяву про відставку, передбачається п. 4 § 2.1 Регламенту Вищої ради юстиції від 04.10.2010 [11], що у той же час не відповідає вищевказаним законодавчим положенням. Належного врегулювання потребує й порядок повторного обрання судді у відставці на посаду судді, призначення (обрання) на посаду судді особи, яка раніше була звільнена з неї за власним бажанням, а також гарантії та механізм поновлення на посаді й інші правові наслідки появи судді, який був визнаний безвісно відсутнім або оголошений померлим.

Одним із позитивних положень проекту змін до Конституції України [2] є віднесення до підстав звільнення з посади судді не тільки припинення його громадянства, але й виїзду на постійне проживання за межі України. Зазначимо, що припинення суддею громадянства України означає його невідповідність законодавчо визначеним вимогами до судді, що цілком логічно повинно мати наслідком припинення виконання такою особою суддівських повноважень. Згідно із Законом «Про громадянство України» [12] у кожному випадку рішення про припинення громадянства України приймається Президентом України, який також бере участь у формуванні суддівського корпусу. Тому внесення Вищою радою юстиції Президентові України подання про звільнення судді у зв'язку з припиненням його громадянства матиме суто формальне значення, лише ускладнюючи таку процедуру припинення повноважень судді.

У разі ж виїзду судді на постійне проживання за межі України він втрачає можливість

виконувати (щонайменш протягом тривалого часу) свої повноваження у судах, які розташовані та поширюють свою юрисдикцію лише на територію України. Запровадження цієї підстави звільнення з посади судді має супроводжуватись детальним адміністративно-правовим регулюванням порядку, суб'єктів і строків підтвердження виїзду судді на постійне проживання за межі України та наступного ухвалення рішення про його звільнення з посади.

Крім виїзду на постійне проживання за межі України проектом змін до Конституції України [2] пропонується і така підстава звільнення з посади судді, як «ненадання суддею згоди на переведення до іншого суду в разі ліквідації чи реорганізації суду загальної юрисдикції, в якому він займає посаду». Відповідно до ч. 2 ст. 52 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [6] суддя не може бути переведений до іншого суду без його згоди, що становить одну з гарантій статусу суддів. Тут також слід вказати норму абз. 6 п. 3 розд. XIII названого Закону, за якою судді, що у зв'язку з реорганізацією Верховного Суду України не надали згоду на переведення до інших судів, мали бути звільнені з будь-якої конституційно визначеної підстави. Однак наврядчи викладене можна розглядати як дійсне порушення суддею присяги, оскільки надання ним згоди на переведення до іншого суду є його правом, а не обов'язком. Ненадання ж суддею згоди на переведення до іншого суду в разі ліквідації чи реорганізації суду загальної юрисдикції, в якому він займає посаду, безпосередньо не включається до традиційних випадків порушення суддею присяги (ч. 2 ст. 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції» [10]) й може визначатись окремою підставою звільнення з посади судді.

Поза цим звільнення з посади судді виступає і своєрідною мірою відповідальності судді за вчинення ним різних порушень у сфері організації та реалізації судової влади в Україні. Зокрема, підставами для звільнення з посади судді визначається порушення суддею вимог щодо несумісності та набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього. Наголошено, що вчинення суддею злочину (навіть якщо він не пов'язаний з його професійною діяльністю) не тільки дискредитує цю особу, яка за своєю репутацією і моральними якостями (незалежно від конкретного виду й міри покарання) надалі вже не може здійснювати правосуддя, але й в цілому завдає шкоду авторитету усїєї судової влади. У цьому аспекті необхідно погодитись із В. С. Єгоровою [8, с. 7]

з приводу доцільності проробки механізму припинення повноважень судді у зв'язку із закриттям за його згодою щодо нього кримінального провадження за nereабілітуючими підставами (скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою, потерпілий відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення тощо). Це побічно підтверджує вчинення суддею кримінального правопорушення, що також повинно мати наслідком припинення його повноважень.

Дотримання принципу несумісності є вимогою і одночасно гарантією незалежності суддів, які не можуть займати будь-які інші посади в органах публічної влади, займатися іншою оплачуваною роботою (крім викладацької, наукової та творчої діяльності), а також належати до політичних партій чи професійних спілок (ч. 2 ст. 127 Конституції України [1] та ст. 53 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [6]). Вказане насамперед має на меті недопущення конфлікту інтересів судді, його підпорядкування за іншим місцем роботи, політизації судової діяльності й порушення авторитету судової влади, її незалежності, неупередженості та безсторонності. Задля виявлення фактів порушення суддею вимог щодо несумісності Вищою кваліфікаційною комісією суддів України та Вищою радою юстиції має регулярно проводитись перевірка суддів як за зверненнями громадян і повідомленнями у пресі, так і за власною ініціативою. При цьому проблемним у порядку звільнення з посади судді у зв'язку з порушенням ним вимог щодо несумісності і таким, що потребує належного нормативно-правового регулювання, вбачається оцінка і підтвердження факту «виявлення прихильності до політичної партії чи професійної спілки» як різновиду порушення суддею вимог щодо несумісності.

Відзначимо, що в Конституції України [1] закріплено ще одну підставу звільнення з посади судді – порушення суддею присяги. Найбільш складним етапом адміністративно-правової процедури звільнення з посади судді у зв'язку з порушенням суддею присяги виступає встановлення самого факту порушення присяги, що згідно з ч. 2 ст. 105 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [6] покладається на Вищу кваліфікаційну комісію суддів України та Вищу раду юстиції. Порушення присяги є узагальнюючою категорією і згідно ч. 2 ст. 32 Закону України «Про вищу раду юстиції» [10] включає: вчинення дій, що порочать

звання судді і можуть викликати сумнів в об'єктивності, неупередженості та незалежності судді, у чесності та непідкупності судових органів; недотримання антикорупційних вимог та обмежень; умисне затягування строків розгляду справи; порушення морально-етичних принципів поведінки судді. Наведені випадки порушення суддею присяги, особливо що стосується порушення морально-етичних принципів поведінки судді, доволі абстрактні за своєю суттю й залишають широкий простір для їх довільної інтерпретації. Це, у свою чергу, може мати наслідком звільнення з посади судді практично за будь-яке найменше порушення суддею не тільки чинного законодавства, але й норм суддівської етики.

На нашу думку, в більшій мірі інтересам гарантування статусу суддів в Україні відповідатиме конкретизація випадків порушення суддею присяги і їх чітке юридичне формулювання, що сприятиме спрощенню порядку підтвердження факту порушення суддею присяги, а також недопущенню необґрунтованого звільнення з посади судді. Зауважимо, що у пропозиціях в межах Проекту «Україна: верховенство права» Агентства США з міжнародного розвитку [4] також звертається увага на потребу запровадження об'єктивних критеріїв встановлення порушення присяги судді, їх розмежування зі злочинами та передбачення строків давності звільнення з посади у зв'язку з порушенням суддею присяги.

До речі, проектом змін до Конституції України [2] порушення суддею присяги замінюється іншою підставою звільнення з посади судді, а саме притягненням його до дисциплінарної відповідальності за вчинення передбаченого законом дисциплінарного правопорушення, несумісного з подальшим перебуванням судді на посаді. Вказане направлено на повернення традиційного (для законодавства про державну службу і трудового законодавства) розуміння звільнення з посади як заходу дисциплінарної відповідальності. Подібна зміна підстави звільнення з посади судді вирішує й питання сутності такого явища, як порушення суддею присяги, що законодавчо не відноситься до жодного різновиду юридичної відповідальності суддів. При цьому підстави дисциплінарної відповідальності суддів (у вигляді догани) за ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [6] більшою частиною аналогічні вищерозглянутим випадкам порушення суддею присяги.

Наголосимо, що не кожен дисциплінарний проступок має призводити до припинення повноважень судді, а тому адміністративним законодавством має забезпечуватись співрозмірність дисциплінарного правопорушення і звільнення з посади судді. Тут також маємо дещо уточнити формулювання у проекті змін до Конституції України [2] цієї підстави – не притягнення судді до дисциплінарної відповідальності як підстава його звільнення з посади, а вчинення суддею певного дисциплінарного правопорушення як підстава застосування до нього дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення з посади.

На сьогодні проблема вдосконалення адміністративно-правового регулювання підстав і порядку звільнення з посади судді зумовлюється відомими прикладами недотримання конституційно і законодавчо визначеного механізму припинення повноважень судді, зокрема означимо скасування Указом Президента України від 10.10.2008 № 921/2008 [13] ст. 1 Указу Президента України від 02.02.2007 № 73/2007 [14], де було здійснено призначення на посаду судді. Вважаємо, що така практика скасування акта про призначення на посаду судді не вписується у загальну модель припинення повноважень судді і посуті являє собою порушення гарантій незалежності й незмінності суддів.

Таким чином, механізм звільнення судді з посади займає важливе місце у статусі суддів в Україні, забезпечуючи формування високопрофесійного суддівського корпусу й виступаючи однією з основних гарантій незалежності та незмінності суддів. Підстави припинення повноважень судді загалом є обґрунтованими й спрямовуються на недопущення виконання суддівських повноважень неналежним суддею, проте на сьогодні з метою посилення гарантій незалежності суддів потребують деякого уточнення і конкретизації, забезпечення більшої узгодженості між собою. Вдосконалення механізму звільнення судді з посади вимагає комплексного й детального врегулювання адміністративним законодавством процедури, відповідальних суб'єктів і строків організації та проведення всіх стадій припинення повноважень судді, а також прав і обов'язків судді та уповноважених державних органів, можливості оскарження рішень останніх.

Список використаних джерел

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів : постанова Верховної Ради України від 10.10.2013 № 636-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/636-18>.
3. Намясенко О. К. Правовий статус судді Конституційного Суду України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Намясенко Ольга Кузьмівна. – К., 2009. – 19 с.
4. Пропозиції щодо наступних кроків судової реформи в Україні : від 12.11.2010 / USAID. Проект «Справедливе правосуддя» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fair.org.ua/content/library_doc/Judicial_Reform_Roundtable_Proposals_UKR3.pdf.
5. Москвич Л. М. Організаційно-правові проблеми статусу суддів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Москвич Лідія Миколаївна. – Х., 2003. – 20 с.
6. Про судоустрій і статус суддів : закон України від 07.07.2010 № 2453-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.
7. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 № 435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
8. Єгорова В. С. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Єгорова Валентина Сергіївна. – К., 2008. – 17 с.
9. Цивільний процесуальний кодекс України : від 18.03.2004 № 1618-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 16. – Ст. 1088.
10. Про Вищу раду юстиції : закон України від 15.01.1998 № 22/98-ВР // Офіційний вісник України. – 1998. – № 6. – Ст. 206.
11. Про затвердження Регламенту Вищої ради юстиції : Рішення Вищої ради юстиції від 04.10.2010 № 791/0/15-10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vru.gov.ua/content/docs/reglament_zi_zminamy_17.09_13_.pdf.
12. Про громадянство України : закон України від 18.01.2001 № 2235-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 9. – Ст. 342.
13. Про внесення зміни до Указу Президента України від 2 лютого 2007 року № 73 : указ Президента України від 10.10.2008 № 921/2008 // Офіційний вісник Президента України. – 2008. – № 37. – Ст. 1151.
14. Про призначення суддів : указ Президента України від 02.02.2007 № 73/2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/73/2007>.

Надійшла до редколегії 05.11.2013

БОРКО А. Л. ОСНОВАНИЯ И ПОРЯДОК ОСВОБОЖДЕНИЯ СУДЬИ ОТ ДОЛЖНОСТИ КАК ГАРАНТИЯ НЕЗАВИСИМОСТИ СУДЕЙ

Выполнен анализ административно-правового регулирования оснований и порядка освобождения судьи от должности как гарантии независимости судей, определена сущность и особенности прекращения полномочий судьи, а также обоснованы приоритетные направления совершенствования механизма освобождения судьи от должности. Аргументировано, что порядок увольнения с должности судьи, так же как и механизм ее занятия, составляет одну из ключевых гарантий независимости и несменяемости судей. Установление объективных оснований и прозрачной правовой процедуры прекращения полномочий судьи, её достаточное административно-правовое обеспечение создают условия для надлежащего исполнения судьями своих профессиональных обязанностей. Отмечено, что в большей степени интересам обеспечения статуса судей в Украине отвечает конкретизация случаев нарушения судьей присяги и их четкая юридическая формулировка, что будет способствовать упрощению порядка подтверждения факта нарушения судьей присяги, а также недопущению необоснованного увольнения с должности судьи.

***Ключевые слова:** административно-правовое регулирование, основание, порядок, прекращение полномочий, судья, освобождение от должности, гарантии независимости судей.*

BORKO A. L. THE GROUNDS AND PROCEDURE FOR DISCHARGING A JUDGE AS A GUARANTEE OF JUDGES' INDEPENDENCE

The analysis of administrative and legal regulation of the grounds and procedure for discharging a judge as a guarantee of judges' independence is realized; the essence and characteristics of suspension of judge's authority are determined; priorities for improving the mechanism of discharging a judge are grounded. It is argued that the procedure of discharging a judge as well as the mechanism of this position's occupation is one of the key guarantees of judges' independence

and invariability. Setting objective grounds and transparent legal procedure for suspension of judge's authority, sufficient administrative and legal support create conditions for judges to fulfill properly their professional duties. It is emphasized that to a greater extent the interests of guaranteeing judges' status in Ukraine would meet specification of violations of oath by a judge and their precise legal formulation that will simplify the procedure of confirmation the fact of violating judge's oath and prevent unwarranted discharge of a judge. It is proved that the grounds for suspension of judge's authority is generally reasonable and aimed at preventing improper performance of judge's authority by a wrong judge. But nowadays guarantees of judges' independence require some clarification and specification, ensuring greater consistency between them. It is grounded that improving the mechanism of discharging a judge requires a comprehensive and detailed settlement, by administrative legislation, the procedure, responsible subjects and terms of organization and carrying out all stages of suspension of judge's authority and the rights and duties of a judge and authorized state agencies, the possibility to appeal the decisions of the latest.

Keywords: *administrative and legal regulation, grounds and procedure, suspension of authority, judge, discharge, guarantees of judges' independence.*

УДК 336.225.3(477)

В. М. ВАСИЛЕНКО,

кандидат юридичних наук,

заступник начальника факультету з підготовки працівників органів внутрішніх справ

навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання

Харківського національного університету внутрішніх справ

МИТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА СТРУКТУРА

Розглянуто категорію «митні правовідносини». Сформульовано поняття митних правовідносин в Україні. Визначено характерні ознаки та специфіку структури митних правовідносин в Україні. Наголошено, що митні правовідносини мають цілий ряд рис і ознак, які відображають їх природу, характер, склад та зміст і завдяки яким вони виступають самостійним різновидом правових відносин.

Ключові слова: *митні правовідносини, суб'єкти митних правовідносин, митне законодавство, поняття, ознака, структура.*

Зі становленням України як суверенної, незалежної, демократичної, правової держави особливого значення набуло забезпечення її економічної самостійності, невід'ємним елементом якої виступають митні правовідносини. Характерно, що формування митних правовідносин в Україні стало одним із пріоритетних напрямків українського державотворення, адже регулювання зовнішньоторгівельної діяльності в нашій державі засновано на принципах і напрямках митної політики. Тому розробка основ митної політики і механізму здійснення митних правовідносин, у свою чергу, вимагає відповідних наукових пошуків. Таким чином, необхідність розуміння сутності та природи митних правовідносин, які виникають у процесі формування та регулювання митної справи в Україні, вироблення шляхів удосконалення національного законодавства у

цій сфері обумовлює потребу у визначенні поняття, ознак та структури митних правовідносин в Україні.

Проблематиці правовідносин у теорії права та адміністративно-правовій науці присвячено чимало праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема: В. Б. Авер'янова, С. С. Алексєєва, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, С. В. Ківалова, В. К. Колпакова, О. П. Коренева, Н. І. Матузова та ін. Митні правовідносини буди предметом досліджень Ю. М. Дюміна, В. Я. Настюка, Ю. В. Оніщика, М. М. Рассолова, І. О. Федотова, Р. Б. Шишки, М. Г. Шульги, О. Х. Юлдашева та ін. Однак, незважаючи на широкий спектр наукових пошуків у цій сфері, питання визначення поняття, ознак та структури митних правовідносин в Україні й досі залишаються актуальними. Тому визначення поняття митних правовідно-